

SEPTIMIU IOAN PUȚ COSMIN FLAVIUS COSTAȘ

DREPTUL SPORTULUI

Editura
Hamangiu
2021

Capitolul V. Jurisdicțiile sportive și jurisdicțiile civile (I). Jurisdicțiile naționale

5.1. Introducere

1. Mișcarea sportivă are ca obiectiv principal soluționarea litigiilor în cadrul său, fără expunerea de a ieși „în deschis”. Odată ieșit „în deschis”, litigiul își pierde din specificitate, intrând în categoria „litigiilor comune”, iar mișcarea sportivă pierde din control, soluția urmând a fi pronunțată de instanța de judecată ordinară. Este emblematică în acest sens, afirmația părintelui mișcării olimpice, Pierre de Coubertin, care sublinia faptul că „prima și cea mai utilă dintre sarcinile ce îi incumbă unei federații sportive este aceea de a se organiza din punct de vedere judiciar. Ea trebuie să fie în același timp un Consiliu de Stat, o curte de apel și un tribunal al litigiilor”^[1].

2. Pornind de la acest deziderat, în timp, mișcarea sportivă federală a insituționalizat o „justiție de tip închis” care avea ca finalitate soluționarea majorității litigiilor de natură sportivă în sânul ei, după regulile procedurale stabilite și de către organism jurisdicționale interne^[2].

^[1] P. DE COUBERTIN, *Le role des federations*, Revue olympique, martie 2007, p. 231, în N. MULLER (dir.), *Pierre de Coubertin. Textes choisis*, vol. III: *La pratique sportive*, Ed. Weidmann, Zürich, 1986, p. 355, *apud* G. SIMON, C. CHAUSSARD, PH. ICARD, D. JACOTOT, C. DE LA MARDIERE, V. THOMAS, *op. cit.*, p. 522.

^[2] Pentru considerații extinse cu privire la această problematică, a se vedea S.I. PUȚ, *Jurisdicțiile sportive și jurisdicțiile civile: între dicție, adicție și contra-dicție*, articol publicat în revista *Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Iuresprudentia* nr. 2/2020, p. 77-102.

3. Riscurile soluționării litigiilor sportive în afara jurisdicțiilor sportive sunt evidente, iar rațiunile sunt multiple: înțelegerea naturii și a specificului litigiului, durata procedurilor, evitarea taxelor judiciare, posibilitatea „alegerii” judecătorului ș.a.

4. Astăzi, justiția sportivă apare ca un „dat” natural sau obiectiv. Atât în rândul federațiilor internaționale, cât și în cel al federațiilor naționale, s-au instituționalizat sisteme jurisdicționale interne complex compuse din comisii interne de primă instanță și, apoi, de apel sau recurs, inspirate de modelul procedural-jurisdicțional comun. Federațiile sportive elaborează statute și regulamente, asumate prin mecanismul afilierii de către asociațiile și cluburile sportive, care reglementează inclusiv problematica „organelor jurisdicționale interne”, chiar dacă acestea, cvasi-unanim nu poartă denumirea de „instanță”, ci cea de comisie^[1].

5. În acest sistem jurisdicțional, arbitrul judecător deține *imperium*-ul analog celui pe care îl are judecătorul comun, pentru că forța juridică a hotărârii pronunțate în limite „intra” este aceeași pe care o hotărârea judecătorească în limite „extra”, domeniul de referință fiind unul diferit.

6. Sistemul jurisdicțional propune un limbaj tehnicizat, mai mult sau mai puțin criptat, dar și un sistem de norme procedurale capabile să prelucreze orice conținut cu specific sportiv. Tema proceduralizării sportului a apărut ca o nevoie reală a mișcării sportive dincolo de formularea teoretică a unor reguli acționale date. Era nevoie de o dezvoltare a procedurilor jurisdicționale, tocmai pentru a clama tendința mișcării sportive spre autonomie, dar și pentru a institui mijloace reale de conciliere a intereselor

[1] Comisie disciplinară, comisie de apel, comisie de recurs ș.a.m.d.

divergente ale diferiților participanți la mișcarea sportivă și la competițiile de profil^[1].

5.2. Sistemul specific al justiției federale

5.2.1. Contenciosul disciplinar

7. Federațiile sportive au instituit căi de atac interne apte să soluționeze totalitatea contestațiilor pe care deciziile lor sunt susceptibile să le provoace. Astfel, comisiile federale vot fi ținute să statueze în privința litigiilor disciplinare referitoare la sancțiunile aplicate de federații membrilor lor. Numeroasele reglementări în materie de sport elaborate de federațiile internaționale, apoi reluate și aplicate de către federațiile naționale, determină obligațiile care guvernează modul de gestionare a disciplinei sportive și desfășurarea uniformă a competițiilor.

8. Menținerea ordinii sportive cere deci ca federațiile să sancționeze orice nerespectare a acestor reglementări: încălcările regulilor tehnice ale jocului, ale regulilor instituționale ale federației, precum și ale normelor deontologice protejând etica sportivă sau chiar ale normelor anti-doping sunt sancționate de către organele disciplinare ale federațiilor^[2].

9. Înainte de toate, acest domeniu disciplinar este cel în care federațiile au instituit organe de apel competente pentru a statua asupra eventualelor acțiuni exercitate împotriva sancțiunilor

^[1] Din această perspectivă, procedura sportivă jurisdicțională pare mai apropiată de morală decât este procedura judiciară comună.

^[2] În Franța, mai recent, conform ordonanței nr. 2018-1178 din 19 decembrie 2018, federațiile au pierdut competența disciplinară în materie de dopaj, inclusiv pe fondul unei atitudini de complezență *vis-a-vis* de această problemă la nivelul comisiilor disciplinare (FR. BUY, J-M. MARMAYOU, D. PORACCHIA, F. RIZZO, *op. cit.*, 2020, p. 188).

aplicate. Este, în orice caz, interesant de observat cum, în Franța, puterea etatică a reglementat rapid exercitarea atribuției disciplinare a federațiilor naționale, impunându-le să respecte un regulament disciplinar tip care obligă, în esență, la respectarea principiului dublului grad al comisiilor disciplinare, la asigurarea unei căi de apel împotriva deciziilor federale în favoarea persoanei sancționate^[1].

5.2.2. Contenciosul nondisciplinar

10. Deși contenciosul disciplinar are importanța lui pentru organizarea și disciplinarea competiției sportive, nu trebuie omise și celelalte componente ale fenomenului sportiv. Astfel, litigiile nondisciplinare vizează în special contestațiile împotriva deciziilor federale vizând accesul la competiții: refuzul de acordare a licenței, selecție, calificare, retrogradare, inclusiv omologarea rezultatelor de pe terenurile de sport.

11. De asemenea, nu poate fi trecută cu vederea în context și componenta financiară vizând mai ales implicarea statului în sport în lume și în special în Uniunea Europeană sau chiar banalele litigii de dreptul muncii survenite între sportivi și cluburile angajatoare or, nu mai puțină importantă, perspectiva fiscală legată de calificarea naturii activității sportivilor.

12. Prin urmare, contenciosul sportiv include două fațete complementare, fiecare cu domienialitatea și miza proprie, care reclamă soluții legitime diferite în procedurile juridictionale interne^[2].

^[1] G. SIMON, C. CHAUSSARD, PH. ICARD, D. JACOTOT, C. DE LA MARDIERE, V. THOMAS, *op. cit.*, p. 523.

^[2] Sunt rare situațiile în care aceleași comisii sunt competente să abordeze atât chestiunile disciplinare, cât și pe cele nondisciplinare, de pildă Comisia Juridică a Ligii Naționale de Rugby din Franța.

5.3. Funcționarea justiției interne

5.3.1. Structurarea progresivă a justiției interne

13. Dinamica mișcării sportive și a problematicilor aferente sportului a condus la necesitatea racordării prevederilor statutare federative cu evoluția realității sportive. Mai mult, din perspectiva justiției federale și a dezideratului menținerii acesteia în cadrul intra-federativ, federațiile au înțeles că este imperativă asigurarea unei justiții echitabile pentru ca membrilor afiliați să li se inducă ideea unei justiții imparțiale, profesioniste și funcționale, eliminându-se tentația „ieșirii în deschis”, adică a căutării dreptății în justiția comună. „Aparatul judiciar” federal a fost echipat succesiv atât cu profesioniști ai dreptului^[1], cât și cu mecanisme efective și garanții procedurale care să răspundă exigențelor justiției moderne.

5.3.2. Persoanele aflate sub incidența justiției federale. Sancțiuni

14. Sfera persoanelor care intră sub incidența regulamentelor federale este largă, incluzând practic toți participanții la fenomenul sportiv. Dacă luăm drept exemplu *Regulamentul disciplinar al Federației Române de Fotbal (2017)*^[2], vom reține că se află sub imperiul acestuia, conform art. 4 alin. (1): membrii afiliați la Federația Română de Fotbal și oficialii acestora, precum și oficialii Ligii Profesioniste de Fotbal; sponsorii și finanțatorii clubului; alte persoane a căror apartenență la un club este de notorietate și nu a fost contestată până la momentul săvârșirii unei abateri; jucătorii, antrenorii; oficialii de meci; agenții de jucători/intermediarii și

^[1] Foști judecători sau procurori, avocați sau consilieri juridici, împreună cu personalități ale sportului.

^[2] Regulamentul este accesibil, în format electronic, pe pagina web a Federației Române de Fotbal (www.frf.ro).

agenții de meciuri sau persoane cu atribuții echivalente; oricare persoană autorizată de FRF, LPF, AJF/AMFB sau un club să desfășoare activități în legătură cu un joc, competiție sau alte evenimente organizate de acestea; spectatorii.

15. În principiu, răspunderea în materie disciplinară este personală (de exemplu, un jucător răspunde personal pentru încălcarea disciplinei sportive în timpul unui joc). Cu toate acestea însă, în unele cazuri, vorbim și de o răspundere pentru fapta angajaților proprii sau a celorlalți participanți la fenomenul sportiv. Astfel, dacă luăm ca reper art. 9 din același *Regulament disciplinar al Federației Române de Fotbal* vom reține că un club de fotbal răspunde nu numai pentru aspectele care țin de atribuțiile proprii (de exemplu, ordinea și securitatea în incinta stadionului, încălcarea regulilor sanitare de acces pe stadion în timpul pandemiei coronavirusului COVID-19, ignorarea interdicțiilor privind accesul pe stadion al unor suporterți sancționați), dar și pentru acțiunile sau comportarea suporterilor proprii, indiferent dacă se află pe teren propriu, în deplasare sau pe teren neutru [art. 9 alin. (2)].

16. Regulamentele federale prevăd o varietate de sancțiuni, care pot fi aplicate cu respectarea principiilor necesității, proporționalității și individualizării pedepselor. De regulă, sancțiunile sunt aplicate strict în cadrul competiției sportive avute în vedere^[1]. Cu referire la același *Regulament disciplinar al Federației Române de Fotbal*, vom distinge între mai multe tipuri de sancțiuni, clasificarea fiind făcută în funcție de criteriul persoanei sancționate:

– *sancțiuni aplicabile deopotrivă persoanelor fizice și juridice* (art. 12): avertisment; mustrare; penalitate sportivă (de exemplu,

^[1] Excepțiile de la această regulă sunt rare. De exemplu, International Rugby Board are în vedere un principiu al „universalității sancțiunilor”, care permite extinderea sferei de aplicare a acestora la nivel internațional. În materie de dopaj, de regulă, sancțiunile aplicate vizează interdicția participării la toate competițiile, interne sau internaționale.

15 lei – 1.000.000 lei); restituirea distincțiilor; munca în folosul fotbalului;

– *sanctiuni aplicabile numai persoanelor fizice* [art. 13 alin. (1)]: avertisment (cartonaș galben); eliminare (cartonaș roșu); suspendarea dreptului de participare la un număr de jocuri oficiale sau pentru o perioadă de timp; interzicerea accesului la vestiare și/sau pe banca de rezerve; interzicerea accesului în stadion; interzicerea exercitării oricărei activități legate de fotbal; excluderea din activitatea competițională sau fotbalistică, în general;

– *sanctiuni aplicabile numai cluburilor* [art. 13 alin. (2)]: interdicția de a legitima sau transfera jucători; programarea jocurilor fără spectatori; interzicerea organizării jocurilor pe stadionul propriu; interdicția de a juca pe un anumit stadion; anularea rezultatului unui joc; excluderea din competițiile în curs și/sau viitoare; pierderea jocului prin *forfait*; scăderea de puncte; retrogradarea într-o categorie inferioară; neprogramarea pentru jocurile următoare; interzicerea dreptului de a promova.

5.3.3. Principiul contradictorialității

17. Valorizarea principiului contradictorialității reprezintă una dintre cele mai importante garanții pe care persoana afiliată le poate pretinde de la federațiile naționale și internaționale. Regulamentele și statutele federale proclamă și asigură acest principiu procesual fundamental care are și menirea de a apropia procedura jurisdicțională internă de procedurile jurisdicționale comune.

18. Din punct de vedere procedural, contradictorialitatea presupune ca temele centrale ale litigiului să fie puse în dezbaterea și discuția părților, ca părțile să aibă posibilitatea de a se exprima cu privire la pretențiile sau apărările vehiculate. Contradictorialitatea presupune ca părțile să fie informate în legătură cu existența procesului, cu conținutul pretențiilor și al argumentelor părții adverse. Practic, judecătorul nu poate hotărî asupra unei cereri decât

după legala citare a părților, iar părților trebuie să li se permită să-și expună poziția procesuală cu privire la elementele centrale ale litigiului. Părțile trebuie să aibă cel puțin acces la anumite elemente ale dosarului^[1] și să-și poată prezenta adecvat concluziile scrise sau orale.

19. Chiar mai înainte de a se verifica exigențele principiului contradictorialității, se impune asigurarea unor condiții de independență și imparțialitate minimale, pentru că angrenajul sportiv ar putea crea impresia lipsei de imparțialitate, federația fiind parte în majoritatea conflictelor care îi sunt supuse spre soluționare prin intermediul comisiilor jurisdicționale^[2].

20. Prin urmare, pe lângă instituirea unor condiții statutare ca unii membri ai organelor responsabile de soluționarea conflictelor interne să aibă o formație juridică, s-au edictat reglementări federale naționale și internaționale care să asigure independența și imparțialitatea organelor interne, prevăzând incompatibilitățile și procedurile de renunțare a membrilor a căror prezență ar putea afecta imparțialitatea. Ele prevăd, în egală măsură, alcătuirea diferită a organelor de primă instanță și de apel.

21. În Franța, de pildă, regulamentul disciplinar tip constrânge federațiile să comunice plângerile și probele incriminatorii, să

^[1] Comparativ cu domeniul fiscal unde chiar și după pronunțarea Curții de Justiție a Uniunii Europene în afacerile *Ispas* (Hotărârea Curții din 9 noiembrie 2017, *Teodor Ispas și Anduța Ispas vs. Direcției Generale a Finanțelor Publice Cluj*, C-298/16, ECLI:EU:C:2017:843) organul fiscal manifestă o reticență nejustificată în a pune la dispoziția particularului piesele dosarului administrativ, în procedura jurisdicțională internă, dreptul de acces la piesele dosarului este asigurat.

^[2] Doar că la fel ca în situația statului, deși există o singură putere (puterea publică), există mai multe funcții: legislativă, executivă și judecătorească. Pentru detalii, a se vedea S.I. PUȚ, *Principiul distribuirii puterii etatice între tradiția separatistă și fundamentare rațională*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 110-124.

convoace în anumite forme licențiatul, să-i acorde un timp suficient pentru a-și pregăti apărarea, să respecte un principiu al separării organelor de urmărire și de judecată, să permită licențiatului sancționat să depună apel fără a putea impune vreun drept financiar, să judece într-un termen rezonabil (maximum 6 luni) și, în sfârșit, să nu agraveze pedepsele în cazul unui recurs al celui interesat^[1]. Dacă aceste condiții foarte bine precizate nu sunt încă reunite în practică în toate federațiile, mai ales în cele internaționale, ele au încredințat totuși unei jurisdicții procedurile lor interne de contencios, chiar nedisciplinar.

22. În ciuda naturii lor asociative, dispozitivele de contencios din cadrul mișcării sportive federale formează încă un sistem structurat, apt să rezolve de o manieră efecace litigiile sportive. Aceste căi de recurs din interiorul federațiilor permit într-un mod concret soluționarea definitivă a unui număr important de litigii, făcând astfel inutilă intervenția instanțelor obișnuite. Rolul în materie de contencios al grupărilor sportive a fost de altfel puternic întărit de către instanța obișnuită, care a impus principiul epuizării căilor de recurs interne înainte de a se adresa instanței competente^[2].

5.3.4. Principiul epuizării căilor de recurs interne

23. Legiuitorul român a fixat, prin art. 1 din Legea nr. 551/2004 privind organizarea și funcționarea Comisiei Naționale de Disciplină Sportivă care reglementează competențele Comisiei, o regulă esențială de organizare a contenciosului sportiv. Aceasta presupune că toate căile de atac interne prevăzute de statutele și regulamentele federațiilor sportive trebuie exercitate în mod obliga-

^[1] Art. 9 din regulamentul disciplinar tip precizat.

^[2] G. SIMON, C. CHAUSSARD, PH. ICARD, D. JACOTOT, C. DE LA MARDIERE, V. THOMAS, *op. cit.*, p. 526.

toriu înainte de orice sesizare a instanței publice competente^[1]. Resortul ultim al procedurii jurisdicționale interne îl constituie recursurile soluționate de Comisie. Potrivit legii, „Comisia este competentă să soluționeze recursul formulat împotriva hotărârilor definitive pronunțate, prin epuizarea căilor de atac, de comisiile interne de disciplină sau de alte organisme cu atribuții disciplinare, care sunt organizate și funcționează în cadrul federațiilor sportive naționale, asociațiilor județene și ale municipiului București, pe ramuri de sport, al ligilor profesioniste și Comitetului Olimpic Român, precum și a căilor de atac formulate împotriva hotărârilor Comisiei Naționale de Acțiune împotriva Violenței în Sport”.

24. Cumva, chiar dacă nu se precizează în mod expres, accesul la judecată este astfel rezervat nu doar problemelor pur și simplu sportive, ci și unora juridice, care nu și-ar putea găsi rezolvarea în fața „instanțelor” obișnuite ale contenciosului sportiv reprezentate de comisiile federale.

25. Condiția epuizării căilor de atac interne permite în mod cert asigurarea unei bune gestiuni a conflictelor în materie de sport, instituind între justiția privată și cea publică o relație de complementaritate mai degrabă decât de opoziție. Favorizând posibilitatea mișcării sportive de a-și soluționa conflictele interne în afara sălii de judecată, instanțele civile respectă, în consecință, specificitatea și autonomia ordinii sportive. Această atitudine nu este, de altfel, proprie României, fiind împrumutată natural din spectrul omonim al altor state europene, cum ar fi cazul Franței, întrucât numeroase state au adoptat, în egală măsură, principiul epuizării căilor de recurs interne în cadrul federației înainte de orice recurs jurisdicțional^[2].

^[1] Departe de a fi originală, aceeași idee se regăsește în regulamentele diferitelor federații sportive.

^[2] Germania, Belgia, Italia ș.a.

26. Mai mult, similar exigenței de sesizare a Curții Europene a Drepturilor Omului care impune epuizarea căilor de atac interne, sesizarea Tribunalului de Arbitraj Sportiv în scopul soluționării litigiilor sportive interne, devenite internaționale, impune epuizarea căilor de drept intern. Condiția are atât un scop profilactic, cât și unul curativ. Astfel, este deopotrivă urmărită protejarea principalei instanțe de arbitraj sportiv de litigiile cu un grad de complexitate scăzut, care pot fi soluționate de comisiile federale interne, dar și asigurarea soluționării unitare a litigiilor care transcend granițele federale și care reclamă o complexitate specifică.

27. Pentru a se asigura respectarea principiului epuizării căilor de recurs interne din cadrul federațiilor, orice acțiune exercitată împotriva unei decizii federale și adusă în mod direct în fața Tribunalului de Arbitraj Sportiv, fără sesizarea prealabilă a jurisdicțiilor federale, va fi respinsă ca inadmisibilă.

5.3.5. Fiabilitatea justiției federale

28. În ciuda caracterului său privat, asociativ, justiția federală și-a demonstrat eficacitatea și permite astăzi soluționarea unei părți însemnate din litigiile sportive, reușind astfel să evite aducerea prea frecventă a contenciosului sportiv în fața jurisdicțiilor ordinare. După cum am observat, succesul sistemului de jurisdicție sportivă rezultă din poziția monopolistă a federațiilor în privința organizării competițiilor, dar în egală măsură și din ameliorarea procedurilor urmărite prin intermediul comisiilor lor interne.

29. Cu toate acestea, existența justiției sportive interne nu înseamnă și autonomia în materie de contencios a lumii sportive: justiția federală rămâne una pur privată, neputând să beneficieze de o autonomie absolută, față de justiția „ordinară”, comună. Apartenența la un stat determinat a unuia dintre actanții sportului competitiv – organizatori sau participanți – face în realitate nece-